

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΕΤΣΙΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ — ΙΟΥΝΙΟΣ

1938

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ Α. Ε.
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»
42 — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ — 42
ΑΘΗΝΑΙ

Ε.Τ.Α. ΠΡΕ. Κ.Ε.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

νυμο ἄρθρο τοῦ Σούτσου στὸν «Αἰῶνα», εἶναι ἀξιοπρόσεχτη, κι' ἐγὼ δὲν τὴν εἶχα ὑπ' ὄψη μου. Δὲν μπορῶ ὅμως νὰ παραδεχθῶ τὸν ἰσχυρισμὸ τοῦ κ. Μιχ. — μέχρι μὴ ἀποδείξεως τοῦ ἐναντίου — ὅτι ὁ Ζαλοκώστας ἦταν ἐκεῖνος πού πρῶτος ἀνοίξε τὸν πόλεμο ἐναντίον τῶν Σούτσων (καὶ ὄχι ὁ Ἀσώπιος ἢ κανένας ἄλλος). Ὅπως δὲ ποτε, ἐγὼ στὴ μελέτη μου δὲ δίνω προτεραιότητα στὸν Ἀσώπιο, τονίζω κυρίως ὅτι τὸ Σούτσο τὸν ἔριξε, τὸν ξετίναξε καὶ τὸν κουρέλιασε, καὶ στὸ πρῶτο του φανέριωμα μὲ τὸ ψευδώνυμο ἄρθρο του καὶ στὸ ἀμέσως κατοπινὸ του μὲ τὴ «Νέα Σχολή» καὶ σ' ὅλη τὴν ποίησή του, ὁ Ἀσώπιος, ὁ μεγάλος Ἀσώπιος, κι' αὐτὸ τὸ παραδέχεται ὁ κ. Μιχ. Ὁ Ζαλοκώστας ἀμυνόμενος (τὸ ψευδώνυμο ἄρθρο τοῦ Σούτσου στὸν «Αἰῶνα» τὸν ἀφοροῦσε ἀμέσως) χτύπησε τὸ Σούτσο, μόνο ὅμως ἐξαντλητικῶς ἔρευνες τῶν ἐντύπων τῆς περιόδου αὐτῆς θὰ μᾶς βεβαιώσουν ἂν εἶναι ὁ πρῶτος ἢ ἂν προηγήθηκε τουλάχιστον ἀπ' τὸν Ἀσώπιο, πού ὀλοπτεύομαι πὼς τὰ «Σούτσειά» του δὲν εἶναι οὔτε ἡ πρώτη, οὔτε ἡ μόνη ἐπίθεσή του αὐτῆ τὴν ἐποχὴ ἐναντία στοὺς Σούτσους.

Γ. ΒΑΛΕΤΑΣ

Εὐαγγελία Παρασκευοπούλου

Ὅταν βασίλευε τὸ ἄστρο τῆς Εὐαγγελίας Παρασκευοπούλου, δὲν εἶχαμε γεννηθῆ ἀκόμα. Ἡ μεγάλη πρωταγωνίστρια, πού ἐθρήνησαν τὸ θάνατό της μὲ πραγματικὴ εἰλικρίνεια οἱ ἄνθρωποι τοῦ θεάτρου καὶ τὰ παλαιότερα μέλη τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας, ἀνήκει στὸν περασμένον αἰῶνα. Καὶ ἀκριβέστερα, στὰ τελευταῖα του δέκαδεκαπέντε χρόνια. Ἀκούσαμε, βέβαια, ἀπὸ τοὺς πρεσβυτέρους μας, περιγραφὰς τῶν θριάμβων της καὶ μαντέψαμε πολλὰ ἀπὸ τὴ συγκίνηση πού τοὺς προκαλοῦσε ἡ ἀναπόληση τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ ἡ ἀφήγηση χαρακτηριστικῶν ἀνεκδότων τῆς ζωῆς της, σταθήκαμε σὲ φωτογραφίες της, διαβάσαμε, ἐμάθαμε ποῖο ἦταν τὸ ταλέντο της καὶ ποιά ἡ ἐπίδρασή της στὴ μικρὴ Ἀθήνα τοῦ 1890 καὶ τοῦ 1900. Ἀλλὰ δὲν τὴν εἶδαμε. Δὲν τὴν εἶδαμε στὴ σκηνή. Κ' εἶσι μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι οἱ νεώτεροι δὲν ξέρουμε τὴν Εὐαγγελία Παρασκευοπούλου. Αὐτὸ γίνεται πάντα μὲ τοὺς ἠθοποιούς. Κι' αὐτὸ εἶναι τὸ μειονέκτημα τῆς τέχνης τους. Γεμίζουν μὲ τ' ὄνομά τους τὴν ἐποχὴ τους, προκαλοῦν ἀπίστευτες ἀγάπες κι' ἐπικίνδυνους φανατισμούς, ἀναστατώνουν τίς πολὺ μικρὲς ἢ τίς πολὺ καλλιτεργημένες κοινωνίες, κάνουν κάποτε, ὅπως ὀρειοτάτα ἔγραψε προχτές ὁ κ. Ζαχ. Παπαντωνίου στὸ «Ἐλεύθερο Βῆμα», τοὺς ἀνθρώπους ν' ἀπολύσουν ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία τους τὰ ὑποζύγια τους καὶ ν' ἀναλάβουν τὰ βάρη τους, — ὅλοι ξέρουν ὅτι μιὰ βραδιά θριάμβου τῆς Παρασκευοπούλου, οἱ φίλοι της, ἔξαλλοι ἀπὸ ἐνθουσιασμό, ξέζεψαν τ' ἄλογα ἀπὸ τ' ἀμάξι της καὶ τὸ ἔσυραν αὐτοί, — γνωρίζουν τέλος πάντων τὴ δόξα ὀλόκληρη, χωρὶς ἀμφισβητήσεις καὶ δισταγμούς, ἀποθεώνονται. Τί μένει ὅμως ἀπ' ὅλ' αὐτὰ: Ὁ ἠθοποιός. μὴ ἀφήση τὸ

σανίδι, δὲν ὑπάρχει. Δὲν ὑπάρχει ἡ φωνὴ του, ἡ μορφή του, ἡ ματιά του, οἱ κινήσεις του, ὅλες ἐκεῖνες οἱ μεγάλες καὶ οἱ μικρὲς ἱκανότητες πού ἀποτελοῦν τὴ δημιουργία του. Κινεῖται ἄναμυσά μας, καὶ ὅμως δὲν εἶναι σὺτὸς πού στάθηκε κυβερνήτης στὴν ψυχὴ μας καὶ στὴν καρδιά μας. Περνάει ἀπὸ πλαῖμας, καὶ ὅμως εἶναι ἕνας ἄλλος ἄνθρωπος, κάποιος πού δὲν τὸν ἀναγνωρίζουμε. Ὁ ἠθοποιὸς ζῆ λιγώτερο ἀπ' ὅλους τοὺς δημιουργούς, — ἀπὸ τὸ συγγραφέα, ἀπὸ τὸ μουσικό, ἀπὸ τὸ ζωγράφο, ἀπὸ τὸ γλύπτη, ἀπὸ τὸ χαράκτη, ἀπὸ τὸν ἀρχιτέκτονα, πού τὰ ἔργα τους ζοῦν καὶ χωρὶς αὐτοῦς, κ' ἔπειτ' ἀπ' αὐτοῦς, δυὸ τετράστιχα, μιὰ σελίδα διηγήματος ἢ μυθιστορήματος, δυὸ γραμμὲς κ' ἕνα χρώμα, ἕνα ἴχνος στὸ μάγμαρο, στὸ ξύλο ἢ στὸ χαλκὸ, μιὰ μελωδικὴ φράση, ἕνα ἐρείπιο, ἐν' ἀπομεινάρει οἰκοδομήματος. Ὁ ἠθοποιός, ἀπὸ τὴ στιγμή πού θὰ κατέβῃ ἀπὸ τὴ σκηνή, γίνεται ἀνάμνηση. Ἀφίνει ἴσως κάποια ἐπίδραση κ' ἐγκαινιάζει κάποια σχολὴ δική του. Ἀλλ' ἀπὸ τὴν Εὐαγγελία Παρασκευοπούλου δὲν ἔμεινε οὔτ' αὐτό. Ὁ κ. Γ. Σιδέρης, πού θὰ γράψῃ ἐκτενέστερα στὸ ἐρχόμενο, θὰ μιλήσῃ γιὰ τὴ σταδιοδρομία της καὶ γιὰ τὴ θέση της στὴν πνευματικὴ ζωὴ τῆς ἐποχῆς της. Ἀπὸ τώρα ὅμως μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι ἔγινε τέτοια μεταβολὴ ἔπειτ' ἀπὸ τὴν Παρασκευοπούλου στὸ ἑλληνικὸ θέατρο, καὶ γενικώτερα στὰ ἑλληνικὰ γράμματα, παραμερίστηκαν τόσο πολὺ οἱ αἰσθητικὲς ἀρχές τοῦ 1890 καὶ τοῦ 1890, ἢ καθαρεύουσα καὶ τὸ ρομαντικὸ ἴφος, ὥστε δὲν ἔμεινε τίποτα ἀπὸ τὴν ἐργασία της κι' ἀπὸ τοὺς θριάμβους της. Στάθηκε ὅμως μεγάλη στὸν καιρὸ της. Καὶ μ' εὐχαρίστηση εἶδαμε στὴν κηδεῖα της τὴν ἀναγνώριση τῆς θριαμβευτικῆς σταδιοδρομίας της: οἱ Ἕλληνες ἠθοποιοὶ ἔδειξαν ὅτι ξέρουν νὰ τιμοῦν ὅσους ἔκαμαν πρὶν ἀπ' αὐτοὺς τὸ μεγάλο κι' ἐξαντλητικὸ πόλεμο μὲ τὸ ἀνυπόταχτο καί, τίς περισσότερες φορὲς, ἀκαλλιέργητο θεατρικὸ κοινόν.

ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

Αἱ μεταφράσεις τοῦ «Φάουστ»

Ἀγαπητὴ μου «Νέα Ἑστία»,

Πολὺ σωσιὰ στὸ τεῦχος σου τῆς 15 Ἰανουαρίου 1938 προσθέτει ὁ κ. Γ. Α. Οἰκονομόπουλος στίς ἔξι μεταφράσεις τοῦ πρώτου μέρους τοῦ «Φάουστ», πού σημειώνω στὴν Εἰσαγωγὴ μου στὸ δεύτερο μέρος τοῦ ἴδιου ἔργου, τὴν δημοσιευμένην στὸ πρωτοχρονιάτικον τεῦχος σου, καὶ ἔβδομη μετάφραση, τὴν ὑπὸ τοῦ κ. Ν. Καζαντζάκη, πού δημοσιεύθηκε στὰ φιλολογικὰ φύλλα τῆς «Καθημερινῆς» ἀπὸ 8 Μαρτίου - 5 Ἰουλίου 1937. Ἄς μοῦ ἐπιτραπῇ ὅμως νὰ εἰπῶ, πὼς εἶχα τελειωμένη τὴν ἐργασία μου ἐπάνω στὸ δεύτερον μέρος τοῦ «Φάουστ» καὶ τὴν εἶχα δώσει γιὰ δημοσίευση, ὅταν ἐπληροφορήθηκα τὰ κατὰ τὴν μετάφραση αὐτή. Θὰ ἠμπορούσα βέβαια νὰ τὴν προσθέσω τῶρα κατὰ τὴν ἐκτύπωση τῆς ἐργασίας μου, μὰ δὲν τὸ ἔκαμα αὐτό, γιὰτι δυστυχῶς, ἔνεκα τῶν πολλῶν ἀσχολιῶν μου, δὲν κατώρθωσα νὰ τὴν διαβάσω ἕως τούτου. μολονότι πολὺ τὸ

ἐπιθυμοῦσα, ἀφοῦ πρόκειται γιὰ ἐργασία ἐνὸς τόσον ἐξαιρετοῦ λογοτέχνου, ὅπως εἶναι ὁ κ. Ν. Καζαντζάκης.

Ἰδικός σου
ΔΗΜ. Ι. ΛΑΜΨΑΣ

Τὰ λαϊκὰ ἑλληνικὰ τραγούδια τοῦ Ραβέλ.

Φίλε κ. Χάρη,

Στὶς νεκρολογίαις καὶ τὰ ἄρθρα ποὺ γράφτηκαν στὸ θάνατο τοῦ Ραβέλ, δὲν εἶδα ν' ἀναφέρεται καὶ κάποια ἐργασία του ποὺ, θαρῶ, ἔπρεπε ἰδιαίτερος νὰ ἐνδιαφέροι ἐμῆς τοὺς Ἕλληνας.

Ἀπὸ τὰ Ἀπομνημονεύματα τοῦ γνωστοῦ μουσικολόγου καὶ μεγάλου φίλου τοῦ Ραβέλ, Μ. Δ. Καλβοκορέση, μεταφράζω τὴ σχετικὴ πληροφορία γι' αὐτὴ τὴν ἐργασία του (1):

«Μία μέρα, στὰ 1904, ὁ συνάδελφος καὶ φίλος Πέτρος Aubry ἤρθε τρεχάτος νὰ ζητήσῃ τὴ βοήθειά μου. Ἦθελε ἑλληνικὰ λαϊκὰ τραγούδια γιὰ τὴν ὀμιλία του σὲ γιορτὴ ποὺ ὀργανόνονταν — κάπως βιάστικα — γιὰ κατατρεγμένους Ἕλληνας κι' Ἀρμένηδες. Δὲ θυμοῦμαι γιὰ ποιο λόγο δὲν ἤθελε νὰ τὰ πάρῃ ἀπὸ τὴ συλλογὴ τοῦ Bourgault — Ducoudray ἄλλα ἀπ' αὐτὰ δὲν ὑπῆρχαν παρὰ τὰ θαυμάσια «Δημοτικὰ Τραγούδια τῆς Νήσου Χίου» τοῦ Περνώ. Γαλλικὰ μεταφρασμένα δὲν ἦταν, ἀλλὰ ἤξερα μὴ τραγουδίστρα, τὴ Λουίζα Thomasset, ποὺ μπορούσα νὰ τὴ μάθω φωνητικὰ νὰ τὰ τραγουδήσῃ. Τὸ κακὸ ὅμως ἦταν ποὺ δὲν μπορούσε, ἢ δὲν ἤθελε, νὰ τὰ τραγουδήσῃ χωρὶς ἀκομπανισμέντο. Ἦθελα πολὺ νὰ βοηθήσω τὸν Aubry (ποὺ καὶ πολὺ τὸν ἀγαποῦσα καὶ ποὺ τοῦ χρωστοῦσα μεγάλη χάρη γιὰ τὴν ἐνθάρρυνση καὶ τὶς συμβουλές του στὰ στάδιό μου). Καὶ γι' αὐτὸ ἀποτάθηκα στὸ Ραβέλ, παρακαλώντας τον νὰ γράψῃ τὸ ἀκομπανιαμέντο, καὶ μάλιστα πολὺ σύντομα. Διαλέξαμε τέσσερα τραγούδια ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ Περνώ κ' ἔνα ἀπὸ μὴ συλλογὴ ποὺ εἶχε βγῆ στὴν Πόλη (χαριτωμένο καὶ παιγνιδιάρικο μὲ τίτλο Γαλλικὸ: «*Quel galant!*») Τοῦ ἐξήγησα τὰ λόγια καὶ σὲ 36 ὄρες μοῦ ἔφερε τὰ ἀκομπανιαμένα ὁμοια σχεδὸν μὲ τὴν ἐκδοσὴ τους τὴ σημερινή, τὰ πασίγνωστα «*Cinq Chansons populaires Grecques*». Περὶτὸ νὰ πῶ τὴν κατάπληξή μου σὰν εἶδα τί εἶχε καταφέρει ὁ Ραβέλ, ποὺ, ὡς τότε, δὲν εἶχε καταπιαστῆ μὲ τὴν ἐναρμόνιση λαϊκῶν τραγουδιῶν. Σκοποὶ καὶ ἀκομπανιαμένα φαίνονταν σὰ νὰ εἶχαν φυτρώσει μαζί. Ὡστόσο, ἡ τραγουδίστρα εἶχε μάθει τὰ λόγια ἀπὸ τὴ φωνητικὴ μεταγραφή μου κι' ἦταν ἔτοιμη νὰ τὰ τραγουδήσῃ μὲ τὸ Ραβέλ στὸ πιάνο καὶ τὴ βοήθειά μου. Κι' ἔτσι, ὅταν ἤρθε ἡ ὥρα, ὁ Aubry μπόρεσε νὰ στολίσῃ τὴν ὀμιλία του μ' αὐτὰ τὰ τραγούδια.»

Γι' αὐτὰ καὶ τὸ συντοπίτη μου τὸν Καλβοκορέση, ἔχω γράψῃ στὸ περιοδικὸ τοῦ κ. Κ. Ἀμαντου «*Λίγαῖον*» (Τόμος Α' Τεύχος 3ον σελ. 180-135. Ἀθήναι 1935).

(1) Music and Ballet — Recollections of M. D. Calvo-Cressi — London 1934 — σελ. 75 - 76.

Γιὰ τὴ ἐναρμόνιση αὐτὴ τοῦ Ραβέλ, μὴ κυρία, ποὺ ξέρεῖ ἀπὸ τὴ λαϊκὴ μουσική μας ὅσο λίγοι, μοῦ ἔλεγε τί θαυμάσιον χρωματισμὸ τῆς ἔχει δώσει ὁ ἀλησμόνητος συνθέτης, γνήσιον ρωμαϊκόν.

Φιλικώτατα
Δ. Π. ΠΕΤΡΟΚΟΚΚΙΝΟΣ

Ἐξηγήσεις κατηγόρου

Ἀγαπητὴ Χάρη,

Διάβασα μὲ μεγάλη προσοχὴ — μὰ καὶ διανοητικὴ ἠδονὴ — τὸ γράμμα τοῦ φίλου κ. Ἄγρα. Ἡ παρατηρητικότης, ἡ ὀξύνοια, ἡ διαίσθησις κι' ἡ φιλοσοφικὴ διάθεσις τοῦ ἐξαιρετικοῦ αὐτοῦ διανοοῦμένου, μοῦ ἔκαναν βαθειὰν ἐντύπωσι.

Τολμῶ, σὲ δυὸ σημεῖα μονάχα, νὰ δώσω μερικὲς ἐξηγήσεις:

α) Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς κακομεταχειρίστηκα κάπως σκληρὰ — καί, δίχως ἀμφιβολία, ἀδίκᾳ — τὸν ἀνώνυμον ἐπιστολογράφον μου. Ὁχι γιὰτὶ δὲν ἔνοιωσα τὰ ὅσα ὁ κ. Ἄγρας κατάλαβε ἀπὸ τὸ γράμμα του. *Anch'io son pittore.* — Μὰ ἡ πρόθεσίς μου δὲν ἦταν νὰ χτυπήσω ἕνα δυστυχισμένον κι' ἐκτροχιασμένον νέον (γιὰ τὸν ὁποῖον κάθε ἐπιείκεια καὶ κάθε οἶκτος ἐπιβαλόταν). Πῆρα ἀφορμὴν ἀπὸ τὸ ἀνώνυμον γράμμα του γιὰ νὰ περάσω σ' ἕνα πλατύτερον καὶ συνθετώτερον θέμα, μὲ στόχον ἄλλα πρόσωπα κι' ἄλλες τακτικὰς.

Φοβῶμαι πὼς ὁ κ. Ἄγρας δὲν κατάλαβε τὴν πρόθεσίς μου.

β) Ὁ γυρισμὸς στὴ γῆ εἶναι ἡ σωτηρία. Αὐτὸ λέει ὁ κ. Ἄγρας. Καὶ ποῶς τολμᾷ νὰ τὸ ἀμφισβητήσῃ; Μήπως κι' ἐγὼ δὲ νοιώθω τὴν ἀκατανίκητην ἀνάγκην αὐτῆς τῆς ἐπιστροφῆς;

Κι' ὅμως, μένω ριζωμένος στὴν ἄσφαλτο τῆς Ἀθήνας. Ὁχι γιὰτὶ ἡ ψυχὴ μου δὲν ἔχει τὸ κουράγιον τῆς φυγῆς. Μὰ γιὰ λόγους πολὺ μικρότερους, καί, γιὰ ν' ἀκροβολογήσω, ὑλικώτερος.

Πὼς θέλετε νὰ σώσω τὸ δυστυχισμένον ἀνώνυμον γράφον μου, ὅταν δὲ μπορῶ νὰ σώσω τὸν ἑαυτό μου;

Κι' ἂν ὑποθέσουμε πὼς μποροῦσα νὰ χάρισω τὴν εὐτυχίαν τοῦ «γυρισμοῦ στὴ γῆ» καὶ σὲ κάποιον ἄλλον, ἔξω ἀπὸ μένα, θὰ προτιμοῦσα, δίχως ἄλλο, νὰ ἔσωζα ἕνα φίλον, ἕναν ἐξαιρετικὸν ἄνθρωπον, κι' ὄχι ἕναν ἄγνωστον — θαυμαστήν μου ἴσως — μὰ σκοτεινὸν ἀποτυχημένον, ἀνίατον φαρμακωμένον, βαθειὰ ποτισμένον ἀπὸ θανατερὸν ἀνηθικισμὸν.

Καὶ συγκεκριμένα, θὰ χάριζα τὴν εὐτυχίαν τῆς γῆς στὸν κ. Ἄγρα. Θὰ τὸν γλύτωνον ἀπὸ τὴν μούχλαν τοῦ γραφείου του. Ἀπὸ τὶς ἀράχνες τῆς βιβλιοθήκης του. Ἀπὸ τὶς σκόνες τῶν μυρίων λησμονημένων βιβλίων του. Ἀπὸ τὴν πτωμαίνῃ τῶν διπλῶν νεκρῶν ποιητῶν τοῦ γαλλικοῦ συμβολισμοῦ, ποὺ φαρμακῶνουν ἐξακολουθητικὰ τὸ ἀξιόλογον ταλέντον του.

Μὲ φιλικούς χαιρετισμούς
Μ. ΚΑΡΑΓΑΤΣΗΣ